

LESNICKÁ
ŠKOLA V PÍSKU

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v lese

Učební průvodce právními předpisy
pro žáky Lesnické školy v Písku

2021

ÚVODEM

Milí žáci,

v předmětu občanská výchova se učíte, že **právní normy jsou obecně závazná pravidla chování, jejichž dodržování vymáhá stát**. V oblasti pracovního práva jsou takováto obecně závazná pravidla ustanovena mimo jiné i k zajišťování **bezpečnosti a ochrany zdraví při práci** neboli **BOZP**. Pro lesnické profese jde o zvláště důležité téma, neboť práce v lese vystavuje člověka nepoměrně většímu nebezpečí újmy na zdraví či životě, než je tomu u mnoha jiných zaměstnání. Kácení kmenů dosahujících výšky několika desítek metrů, zpracovávání polomů, činnosti ve výškách korun stromů, obtížně přístupné terény, sníh a mráz, nebo naopak horko a přímé slunce – to vše je jen nejstručnější výčet okolností, které vyžadují, aby byla bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v lese věnována zvláštní pozornost.

Během svého studia na naší škole byste se s pomocí učebního průvodce, který držíte v rukou, měli naučit umět odpovědět na tři základní otázky:

- Jaká pravidla BOZP platí ve vztahu zaměstnavatele a zaměstnance?
- Jak je to s BOZP u osob samostatně výdělečně činných?
- Jaká jsou specifika BOZP při práci v lese?

Samotná znalost pravidel BOZP při práci v lese nikoho neochrání, je třeba je také dodržovat. Obvykle se nám však přeci jen snadněji dodržíme ta pravidla, jejichž účel dokážeme chápat v širších souvislostech. Z tohoto důvodu je učební průvodce připraven tak, aby vás nejen poučil o tom, jaké jsou při práci v lese vaše povinnosti (případně i zaměstnanecká práva), ale také abyste lépe rozuměli jejich právní povaze. V závěru vám proto průvodce přináší i zopakování základních právních pojmů.

Přeji vám, aby průvodce přispěl k vaší bezpečnosti jak v průběhu studia, tak v celém vašem budoucím životě.

Michal Grus
ředitel školy

I. OBECNÁ USTANOVENÍ

Základní pravidla, která se týkají BOZP, jsou uvedena v **§ 101 až 108 zákona č. 262/2006 Sb. neboli zákoníku práce**. Jde o hlavní právní předpis, který upravuje **pracovněprávní vztahy, to znamená vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci**. Stanovuje práva a povinnosti obou stran, náležitosti pracovní smlouvy a dohod o práci, ukončování pracovního poměru, odměňování za vykonanou práci atd.

I. 1. Bezpečnost práce v pracovněprávním vztahu

I. 1. 1. Povinnosti zaměstnavatele v rámci BOZP

Z výčtu povinností, které zákoník práce ukládá zaměstnavateli, je zřejmé, že právě on nese výchozí odpovědnost za zajištění BOZP:

- Zaměstnavatel je povinen zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, která se týkají výkonu práce.
- Povinnost zaměstnavatele zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci se vztahuje na všechny fyzické osoby, které se s jeho vědomím zdržují na jeho pracovištích.
- Náklady spojené se zajišťováním bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je povinen hradit zaměstnavatel; tyto náklady nesmějí být přenášeny přímo ani nepřímo na zaměstnance.
- Zaměstnavatel je povinen nepřipustit, aby zaměstnanec vykonával zakázané práce a práce, jejichž náročnost by neodpovídala jeho schopnostem a zdravotní způsobilosti.
- Není-li možné rizika odstranit nebo dostatečně omezit prostředky kolektivní ochrany nebo opatřeními v oblasti organizace práce, je zaměstnavatel povinen poskytnout zaměstnancům osobní ochranu.

né pracovní prostředky. Osobní ochranné pracovní prostředky jsou ochranné prostředky, které musí chránit zaměstnance před riziky, nesmí ohrožovat jejich zdraví a nesmí bránit při výkonu práce. V prostředí, v němž oděv nebo obuv podléhá při práci mimořádnému opotřebení nebo znečištění nebo plní ochrannou funkci, přísluší zaměstnanci od zaměstnavatele jako osobní ochranné pracovní prostředky též pracovní oděv nebo obuv.

- Zaměstnavatel je povinen poskytovat zaměstnancům mycí, čisticí a dezinfekční prostředky na základě rozsahu znečištění kůže a oděvu; na pracovištích s nevyhovujícími mikroklimatickými podmínkami, v rozsahu a za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem, též ochranné nápoje.
- Zaměstnavatel je povinen zajistit zaměstnancům školení o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce, které se týkají jimi vykonávané práce a vztahují se k rizikům, s nimiž může přijít zaměstnanec do styku na pracovišti, na kterém je práce vykonávána, a soustavně vyžadovat a kontrolovat jejich dodržování.

S uvedenými povinnostmi přirozeně souvisí i práva zaměstnance, aby zaměstnavatel důsledně dbal o zajištění BOZP:

- Zaměstnanec má právo na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, na informace o rizicích jeho práce a na informace o opatřeních na ochranu před jejich působením; informace musí být pro zaměstnance srozumitelná.
- Zaměstnanec je oprávněn odmítnout výkon práce, o níž má důvodně za to, že bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje jeho život nebo zdraví, popřípadě život nebo zdraví jiných fyzických osob; takové odmítnutí není možné posuzovat jako nesplnění povinnosti zaměstnance.

I. 1. 2. Povinnosti zaměstnanců v rámci BOZP

Má-li zaměstnavatel nést odpovědnost za bezpečnost a zdraví svých zaměstnanců, musí naopak zaměstnanci dodržovat vše, co jim zaměstnavatel v rámci BOZP stanoví. Každý zaměstnanec je povinen dbát podle svých možností o svou vlastní bezpečnost, o své zdraví i o bezpečnost a zdraví fyzických osob, kterých se bezprostředně dotýká jeho jednání.

Znalost základních povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů a požadavků zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci je nedílnou a trvalou součástí kvalifikačních předpokladů zaměstnance. Zaměstnanec je povinen:

- účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem zaměřených na BOZP;
- podrobit se pracovnělékařským prohlídkám, vyšetřením nebo očkováním stanoveným zvláštními právními předpisy;
- dodržovat právní a ostatní předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění BOZP, s nimiž byl řádně seznámen, a řídit se zásadami bezpečného chování na pracovišti a informacemi zaměstnavatele;
- dodržovat při práci stanovené pracovní postupy, používat stanovené pracovní prostředky, dopravní prostředky, osobní ochranné pracovní prostředky a ochranná zařízení a svévolně je neměnit a nevyřazovat z provozu;
- nepožívat alkoholické nápoje a nezneužívat jiné návykové látky na pracovištích zaměstnavatele a v pracovní době i mimo tato pracoviště, nevstupovat pod jejich vlivem na pracoviště zaměstnavatele a nekouřit na pracovištích a v jiných prostorách, kde jsou účinkům kouření vystaveni také nekuřáci. Zákaz požívání alkoholických nápojů se nevztahuje na zaměstnance, kteří pracují v nepříznivých mikroklimatických podmínkách, pokud požívají pivo se sníženým obsahem alkoholu, a na zaměstnance, u nichž požívání těchto nápojů je součástí plnění pracovních úkolů nebo je s plněním těchto úkolů obvykle spojeno;

- oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci nedostatky a závady na pracovišti, které ohrožují nebo by bezprostředně a závažným způsobem mohly ohrozit bezpečnost nebo zdraví zaměstnanců při práci, zejména hrozící vznik mimořádné události nebo nedostatky organizačních opatření, závady nebo poruchy technických zařízení a ochranných systémů určených k jejich zamezení;
- s ohledem na druh jím vykonávané práce se podle svých možností podílet na odstraňování nedostatků zjištěných při kontrolách orgánů, kterým přísluší výkon kontroly podle zvláštních právních předpisů;
- bezodkladně oznamovat svému nadřízenému vedoucímu zaměstnanci svůj pracovní úraz, pokud mu to jeho zdravotní stav dovolí, a pracovní úraz jiného zaměstnance, popřípadě úraz jiné fyzické osoby, jehož byl svědkem, a spolupracovat při objasňování jeho příčin;
- podrobit se na pokyn oprávněného vedoucího zaměstnance písemně určeného zaměstnavatelem zjištění, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek.

I. 2. BOZP mimo pracovněprávní vztahy

Zdaleka ne každý pracuje jako zaměstnanec u zaměstnavatele, s nímž má uzavřenu pracovní smlouvu (nebo dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti). Mnozí se žijí jako „osoby samostatně výdělečně činné“ (zkratka OSVČ) a nabízí se přirozeně otázka, jak je to s jejich povinnostmi ohledně BOZP, když zákoník práce řeší pouze pracovněprávní vztahy.

Vedle zákoníku práce jsou některé další právní normy k BOZP obsaženy také **v zákoně č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**. Podle § 12 tohoto zákona se rozhodující ustanovení zákoníku práce k BOZP vztahují také na:

- a) zaměstnavatele, který je fyzickou osobou a sám též pracuje,
- b) fyzickou osobu, která provozuje samostatně výdělečnou činnost podle zvláštního právního předpisu,
- c) spolupracujícího manžela nebo dítě osoby uvedené v písmenu a) nebo b),
- d) fyzickou nebo právnickou osobu, která je zadavatelem stavby nebo jejím zhotovitelem, popřípadě se na zhotovení stavby podílí,
- e) další členy rodiny, kteří jsou zúčastněni na provozu rodinného závodu podle zvláštního právního předpisu.

Povinnost péče o BOZP, jak je stanovena zákoníkem práce a dalšími právními předpisy, tak platí mimo jiné i pro OSVČ.

II. PRÁCE V LESE

V závěru předchozí, obecné části byl zmíněn zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Ten uvádí v § 2 odst. 2, že bližší požadavky na pracoviště a pracovní prostředí stanoví prováděcí právní předpis. V případě našeho učebního průvodce je pracovištěm a pracovním prostředím **les** a příslušným prováděcím právním předpisem je **nařízení vlády č. 339/2017 Sb., o bližších požadavcích na způsob organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru.**

V úvodu tohoto nařízení se stanovuje, že pracovní postupy a způsob organizace práce zaměstnavatel určí s ohledem na vykonávanou činnost, technologické postupy, zvláštnosti pracoviště, pracovní podmínky, bezpečnost provádění jednotlivých pracovních úkonů a možnost ohrožení nepříznivými povětrnostními podmínkami, zvířaty nebo hmyzem. **Zaměstnavatel musí před zahájením prací zaměstnance seznámit se stanovenými pracovními postupy a způsobem organizace práce** a také se způsobem zajišťování první pomoci a vybavit jej příslušnými osobními ochrannými pracovními prostředky. **Osamocenému zaměstnanci nebo samostatně pracujícího zaměstnance musí zaměstnavatel seznámit s pravidly pro dorozumívání mezi zaměstnanci na pracovišti nebo pro dorozumívání se zaměstnavatelem.**

(*Osamocený zaměstnanec* je zaměstnanec, který je během pracovní doby na pracovišti sám bez zajištění dohledu a vykonává práci. *Samostatně pracující zaměstnanec* je zaměstnanec vykonávající práci na pracovišti sám se zajištěným dohledem.)

Protože je nařízení vlády č. 339/2017 Sb. přehledně rozčleněno do paragrafů podle jednotlivých rizikových druhů prací, ponecháváme dále dotyčné části předpisu bez textových úprav.

Pěstební práce (§ 5)

(1) Při pěstebních pracích musí zaměstnavatel zajistit, aby zaměstnanci

a) bezpečně přepravovali ruční nářadí s ostřím,

b) při práci s křovinořezem dodržovali předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti technických zařízení a nepoužívali křovinořez s demontovaným ochranným krytem řezného nástroje a bez předepsaného závěsného zařízení,

c) před začátkem a v průběhu práce kontrolovali upevnění řezného nástroje a jeho technický stav,

d) zastavili chod motoru křovinořezu při přecházení na pracovišti na vzdálenost větší než 50 m, nestanoví-li návod výrobce křovinořezu jinak, nebo pokud podmínky bezpečné práce nevyžadují zastavení chodu motoru již při menší vzdálenosti,

e) přepravovali křovinořez s demontovaným řezným nástrojem nebo s nasazeným ochranným krytem na ostří řezného nástroje.

(2) Zaměstnavatel musí zajistit, aby se při práci s křovinořezem v ohroženém prostoru nevyskytovaly kromě obsluhy další fyzické osoby; za ohrožený prostor se při práci s křovinořezem považuje kruhová plocha o poloměru 15 m, nestanoví-li výrobce křovinořezu tento poloměr větší.

Těžba dříví (§ 6)

(1) Zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanec při kácení stromu zohlednil druh dřeviny, průměr a výšku kmene, stáří a zdravotní stav stromu i tvar koruny a stanovil směr kácení.

(2) Při kácení stromu musí zaměstnavatel zajistit, aby zaměstnanci nepracovali

a) osamoceně,

b) za povětrnostní situace, kdy nelze u káceného stromu bezpečně dodržet určený směr kácení,

c) za povětrnostní situace, kdy korigovaná teplota je -15 °C a nižší,

d) za snížené viditelnosti, nelze-li dohlédnout alespoň na vzdálenost rovnou dvojnásobné výšce káceného stromu,

e) na svazích, kde současně nad sebou pracují i jiní zaměstnanci tehdy, hrozí-li nebezpečí samovolného pohybu dříví,

f) v ohroženém prostoru zavěšeného nebo podříznutého stojícího stromu, do kterého lze předpokládat pád tohoto stromu, úměrně zvětšeném ve vztahu k naklonění, velikostí úhlu mezi patou a špičí stromu a k terénu,

g) při odvětvování, odkorňování nebo zkracování stromu ve vzdálenosti méně než 5 metrů mezi sebou,

h) současně na jednom stromu.

(3) Při těžební činnosti zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanci nekáceli jiný strom přes strom zavěšený, nevstupovali na zavěšený strom, neuvolňovali zavěšený strom podřezáváním stromu, na kterém zavěšený strom spočívá, a neodřezávali zavěšený strom po špalcích.

(4) Zaměstnavatel musí zajistit, aby se při kácení stromu, tj. od započetí hlavního řezu až do dopadu stromu na zem, v ohroženém prostoru, kterým se rozumí kruhová plocha o poloměru nejméně dvojnásobku výšky káceného stromu, nenacházely fyzické osoby s výjimkou káčeče, pomocníka káčeče, popřípadě vedoucího zaměstnance kontrolujícího kácení.

(5) Práci samostatně pracujících zaměstnanců při těžbě dříví musí zaměstnavatel organizovat tak, aby byla zajištěna jejich pravidelná kontrola minimálně každých 30 minut v průběhu pracovní doby a aby zaměstnanec nepracoval za podmínek, kdy nemůže sám zajistit bezpečné kácení stromů.

(6) Při těžební činnosti zaměstnavatel musí zajistit, aby všichni zaměstnanci a jiné fyzické osoby, které se pohybují s vědomím zaměstnavatele v prostoru, kde hrozí nebezpečí zejména pádu větví a stromů, používali ochranné přilby.

(7) Zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanec měl před zahájením kácení stromu zabezpečenu ústupovou cestu šikmo dozadu od zamýšleného směru pádu stromu tak, aby mohl ustoupit dříve, než strom dopadne na zem; současně musí před zahájením kácení zajistit vyčištění blízkého okolí káceného stromu od překážek, provedení odřezání zesílených kořenových náběhů a odvětvení spodní části stromu tak, aby větve byly odřezávány nabíhající částí pilového řetězu směrem shora dolů, a to maximálně do výšky ramen zaměstnance.

(8) Při kácení stromu o průměru nad 15 cm na pařezu musí zaměstnavatel zajistit, aby byl směrový zářez proveden do hloubky jedné pětiny až jedné třetiny průměru stromu; výška směrového zářezu se musí rovnat dvěma třetinám jeho hloubky a hlavní řez se vede vodorovně v horní polovině směrového zářezu. K zajištění bezpečného pádu stromu do určeného směru se ponechá nedořez hlavního řezu o šířce nejméně 2 cm. U stromu do průměru 15 cm na pařezu lze směrový zářez nahradit vodorovným řezem. Proti sevření řetězové pily a k usměrnění stromu do směru pádu se do hlavního řezu vloží vhodná pomůcka, například dřevorubecká lopatka nebo klín.

(9) Při kácení stromů vychýlených mimo těžiště, napružených nebo zmrzlých musí zaměstnavatel zajistit, aby byl používán kmenový spínač. Při zpracování napružených stromů musí zaměstnavatel zajistit, aby první řez byl veden na straně tlaku, doříznutí kmene bylo provedeno na straně tahu a aby zaměstnanec stál mimo směr pružení.

(10) Při odvětvení, odkorňování a manipulaci stromu na svahu zaměstnavatel musí zajistit, aby práce byly prováděny z horní strany svahu nad stromem.

(11) Zaměstnavatel musí zajistit, aby při mechanizované těžbě dříví byla před nasazením mechanizačního prostředku pro těžbu dříví provedena příprava pracoviště tak, aby byly porosty rozčleněny, určen počet a směr vyklizovacích linek pro soustředování dříví a určen počet a provedeno vyznačení odpovídajících manipulačních a skladovacích prostor; současně musí být dodržena stabilita mechanizačního prostředku. Při nasazení více mechanizačních prostředků na jednom pracovišti musí být jejich provoz koordinován.

(12) Ohroženým prostorem při použití harvestoru se rozumí kruhová plocha o poloměru nejméně dvojnásobku výšky káceného stromu, prodlouženém o délku pracovního ramene stroje. Ohroženým prostorem při použití vyvážecí soupravy se rozumí kruhová plocha poloměru nejméně délky vyváženého nebo zpracovávaného dříví, prodlouženém o délku pracovního ramene stroje.

Zpracování polomů, vývratů, polovývratů a zlomů a práce v obtížných podmínkách (§ 7)

(1) Zaměstnavatel musí zajistit, aby zpracování polomů a jednotlivých vývratů, polovývratů a zlomů prováděli pouze zaměstnanci, kteří byli k této činnosti se zaměřením na zpracování kalamity vyškoleni a jejich znalosti a dovednosti byly zaměstnavatelem ověřeny.

(2) Zaměstnavatel musí zajistit, aby vývraty, polovývraty a podříznuté stojící nebo zavěšené stromy byly uvolněny přednostně. Nepodaří-li se uvolnit zavěšený strom ani po vyčerpání všech dostupných možností během pracovní doby, musí být ohrožený prostor zabezpečen proti vstupu nepovolaných osob a zavěšený strom uvolněn nejpozději v průběhu následujícího kalendářního dne. Při uvolňování zavěšeného stromu lze použít některý z následujících způsobů

- a)** uvolnění stromu pomocí mechanizačního prostředku nebo potahu,
- b)** otáčení zavěšeného stromu kolem jeho podélné osy,
- c)** odsunování paty stromu pákou,
- d)** rozkývání stromu v příčné ose kmene,
- e)** uvolnění speciálním stahovákem.

(3) Při zpracování polomů musí zaměstnavatel zajistit, aby

- a)** zaměstnanec nepracoval osamoceně,
- b)** všechny přístupové cesty a přibližovací linky byly uvolněny přednostně,
- c)** postup těžby směřoval od přibližovacích linek do porostu, přičemž se přednostně odstraňovaly zlomy, zavěšené a polovyvrácené stromy,
- d)** nakupené vývraty byly zpracovávány až po vytažení stromu mechanizačním prostředkem,

e) před každým provedením řezu kromě odvětvování měl zaměstnanec připravenou bezpečnou ústupovou cestu,

f) při odřezávání vývratu byl kořenový koláč před oddělením stromu bezpečně zajištěn proti zvrácení; je-li kořenový koláč nakloněn ve směru ležícího stromu, může být kmen oddělen ve vzdálenosti rovnající se výšce koláče, případně dále,

g) v terénních podmínkách dostupných pro mechanizační prostředek byl kořenový koláč po oddělení kmene vrácen mechanizačním prostředkem do původní polohy a následně zpracován,

h) vrácení kořenového koláče do původní polohy nebylo v žádném případě prováděno pomocí lanového zařízení.

(4) Zaměstnavatel musí zajistit, aby práce v obtížných pracovních podmínkách, kterými jsou zejména kácení stromů v obvodu dráhy, u pozemních komunikací a značených turistických cest, jakož i veškeré činnosti, při nichž může být ohrožen život nebo zdraví fyzických osob nepodílejících se na pracích v lese nebo na pracovištích obdobného charakteru, byly prováděny jen za trvalého dozoru jedné nebo více osob zajištěných zaměstnavatelem.

Práce s řetězovou pilou (§ 8)

- (1)** Zaměstnavatel musí zajistit, aby řetězové pily nebyly používány bez
 - a)** krytu pohybujících se částí řetězové pily, mimo činné části pilového řetězu,
 - b)** účinného antivibračního systému,
 - c)** zachycovače roztrženého řetězu,
 - d)** účinné bezpečnostní brzdy řetězu a aby tyto bezpečnostní prvky byly během používání řetězové pily plně funkční.

- (2)** Zaměstnavatel musí zajistit, aby řetězová pila se spalovacím motorem nebyla používána bez
 - a)** tlumiče výfuku,
 - b)** spojky automatického vypínání chodu řetězu při volnoběžném chodu motoru,
 - c)** funkční dlaňové pojistky, umístěné v horní části zadní rukojeti řetězové pily.

- (3)** Zaměstnavatel musí zajistit, aby obsluhou řetězové pily byl pověřen pouze zaměstnanec starší 18 let, který je k uvedené činnosti zdravotně způsobilý.

- (4)** Zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanec při práci s řetězovou pilou při těžební a pěstební činnosti a údržbě zeleně vždy používal ochranný oděv a pracovní obuv odolnou proti pořezání a další osobní ochranné pracovní prostředky stanovené zaměstnavatelem, s přihlédnutím k návodu výrobce na obsluhu řetězové pily.

- (5)** Při práci s řetězovou pilou zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanci
 - a)** neprováděli práce ze žebříku,
 - b)** nepřidržovali rozřezávané dříví rukou nebo nohou,

- c)** před začátkem a v průběhu práce podle potřeby kontrolovali stav bezpečnostních prvků řetězové pily, a pokud bezpečnostní prvky nejsou funkční, řetězovou pilu nepoužívali,
 - d)** startovali motorovou pilu způsobem, který neohrozí zaměstnance nebo jiné fyzické osoby vyskytující se na pracovišti, a v souladu s návodem výrobce pro obsluhu řetězové pily,
 - e)** zastavovali chod motoru řetězové pily, pokud přecházejí na pracovišti na vzdálenost větší než 150 m, pokud podmínky bezpečné práce nevyžadují zastavení chodu motoru již při menší vzdálenosti,
 - f)** při přecházení s řetězovou pilou s motorem v chodu vždy zablokovali chod pilového řetězu bezpečnostní brzdou řetězu,
 - g)** převáželi řetězovou pilu s nasazeným ochranným krytem nebo s demontovanou řezací částí,
 - h)** zastavovali chod motoru řetězové pily, pokud provádějí opravu a údržbu motorové nebo řezací části řetězové pily, mimo seřízení karburátoru,
 - i)** nepracovali osamocně,
 - j)** při doplňování paliva do řetězové pily dbali náležitě opatrnosti s ohledem na nebezpečí vzniku požáru při styku paliva s horkými částmi řetězové pily a důsledně dodržovali návod výrobce pro obsluhu řetězové pily.
- (6)** O výsledcích revizí, kontrol a oprav řetězové pily musí zaměstnavatel po celou dobu jejího provozu vést evidenci.

Soustředování dříví (§ 9)

(1) Při soustředování dříví zaměstnavatel musí zajistit, aby

a) nebyla překročena povolená svahová dostupnost mechanizačního prostředku, stanovená výrobcem,

b) zaměstnanci nevstupovali na soustředované dříví a nepřekračovali je za jeho pohybu,

c) nedocházelo k bezúvazkovému soustředování dříví na pracovišti, kde hrozí nebezpečí samovolného pohybu dříví,

d) zaměstnanci se nezdržovali ve vnitřních úhlech lana navijáku, mezi lany, pod lany, pod zavěšeným nákladem a v prodlouženém směru napnutých lan a neusměrňovali náklad rukou, jsou-li lana navijáku v pohybu,

e) v kabině mechanizačního prostředku nebylo volně položené nářadí,

f) při jízdě nebyly mimo kabinu mechanizačního prostředku převáženy další osoby; při přibližování dříví ani v kabině,

g) byl dodržován zákaz vstupu do ohroženého prostoru a byly používány bezpečnostní značky, značení a signály a před zahájením soustředování dříví byly odstraněny překážky z přibližovacích linek a určeny ohrožené prostory pro jednotlivé pracovní operace, zejména prostory k plnění pohonných hmot a k údržbě používaných zařízení a určen počet a umístění skládek dříví,

h) soustředování dříví vrtulníkem bylo prováděno na základě místního provozního bezpečnostního předpisu zpracovaného pro dané pracoviště,

i) na pracovišti, kde hrozí nebezpečí samovolného pohybu dříví a ztráta stability mechanizačního prostředku při provozu, se dříví vyklizovalo lanem pomocí směrové kladky; uvolňování dříví na svahu ručním nářadím a upínání úvazku musí být prováděno vždy z horní strany svahu nad ležícím stromem,

j) při soustředování dříví lanovým zařízením se navíjecí bubny spouštěly jen na znamení zaměstnance, který dříví připevňuje nebo uvolňuje, a přitom se používala stanovená signalizace a zaměstnanec, který dříví připevňuje nebo uvolňuje, sledoval jeho pohyby a přitom se pohyboval tak, aby nedošlo k jeho zasažení uvolněnou kladkou, přetrženým lanem nebo odvalujícím se dřívím; při zachycení dříví o překážku musí být dán signál k zastavení chodu lanového zařízení,

k) byl na skládkách respektován přirozený sklon soustředovaného dříví podle § 11 odst. 2.

(2) Při soustředování dříví koňským potahem musí být zaměstnavatelem zajištěno, aby byl úvazek před upevněním nebo sejmutím z dříví odepnut od potahu, kvůli vyloučení možného zranění zaměstnance při náhlém pohybu potahu; dále aby zaměstnanec doprovázel vlečené dříví v bezpečné vzdálenosti, na svahu z horní strany nad potahem, v zatáčkách vedl koně z vnitřní strany a při vedení koně si neomotával opratě kolem ruky nebo těla.

(3) Výjimečně, v případě slabých a krátkých sortimentů dříví, se vyklízání a přenášení dříví provádí ručně. Při volném spouštění výřezů ze svahu se v ohroženém prostoru nesmí nacházet žádné fyzické osoby.

Odvoz dříví (§ 10)

(1) Při odvozu dříví musí zaměstnavatel zajistit, aby zaměstnanci

a) neprováděli nakládku na odvozní prostředek nebo vykládku z odvozního prostředku, který není zajištěn proti pohybu a převrácení,

b) nezdržovali se v ohroženém prostoru nakládaného nebo skládaného dříví,

c) nepřeváželi dříví nezajištěné proti pohybu a vypadnutí z odvozního prostředku,

d) nevstupovali po odjištění klanic mezi soupravu a skládku,

e) a jiné fyzické osoby, které se pohybují v prostoru nakládaného nebo skládaného dříví, používali ochranné přilby.

(2) Na ložnou plochu odvozního prostředku se dříví ukládá tak, aby náklad u klanic nepřesahoval více než polovinou oblíny kmene a střed nákladu nepřesahoval výšku klanic o více než 35 cm. Pro výstup na ložnou plochu musí být odvozní prostředek vybaven žebříky nebo pevně zabudovanými stupadly.

(3) Pro práci se zdvihacím zařízením v ochranném pásmu zařízení elektrizační soustavy nebo v jeho bezprostřední blízkosti musí zaměstnavatel dodržovat požadavky zvláštního právního předpisu.

Manipulace a skladování dříví (§ 11)

(1) Při manipulaci a skladování dříví musí zaměstnavatel zajistit, aby zaměstnanci

a) na manipulační lince neuváděli zkracovací pilu do řezu, pokud není dříví v klidu a stabilizováno,

b) nerozřezávali překřížené dříví a při navalování dříví k dopravníku používali ruční nářadí,

c) nepohybovali se po konstrukci nadúrovňových dopravníků a nepřekračovali podélné dopravníky za chodu mimo určené přechody,

d) nevstupovali na uskladněné dříví,

e) nevyprošťovali ručně lana navijáku a nepřekračovali je, jsou-li v pohybu, a nezdržovali se v ohroženém prostoru rozvalovaného dříví.

(2) K zabránění samovolnému pohybu dříví při jeho volném uskladňování na skládce musí zaměstnavatel zajistit, aby nebyl překročen přirozený sklon uskladněného dříví; k zajištění se použijí zajišťovací klíny. Přirozeným sklonem se rozumí takový sklon boku hromady dříví, při němž při zajištění nejnížší vrstvy proti rozvalení nedojde k samovolnému rozvalení dalších vrstev dříví, aniž by byly tyto vrstvy proti rozvalení zajištěny. Takový sklon nesmí překročit hodnotu $1,73 : 1$.

(3) Při ručním navalování kulatiny musí zaměstnavatel zajistit, aby uskladněné dříví nepřesáhlo výšku 1,5 m; manipulace se provádí po jednotlivých kusech dříví uložených v jedné vrstvě pomocí ručního nářadí.

Práce ve výškách (§ 12)

(1) Při práci ve výškách na stojících stromech zaměstnavatel musí zajistit, aby zaměstnanci

a) nepracovali v koruně stojícího stromu, pokud nejsou vybaveni pro práci ve výškách; v koruně stojícího stromu smí pracovat pouze jeden zaměstnanec, který musí být jištěn dalším zaměstnancem stojícím u paty stromu,

b) nepracovali při povětrnostní situaci, kdy dochází k nebezpečnému výkyvu korun stromů,

c) nepracovali při teplotě vzduchu, korigované účinky proudícího vzduchu, nižší než -10 °C během pracovní doby,

d) nepracovali osamoceně,

e) pro výstup do korun stromů používali stanovené prostředky, zejména bezpečnostní postroj nebo poutací řemeny a ocelové stupačky.

(2) Před zahájením prací ve výškách na stojících stromech musí zaměstnavatel vymežit ohrožený prostor a stanovit pravidla signalizace mezi zaměstnancem stojícím na zemi a zaměstnancem provádějícím práce ve výškách. Ruční náradí se do koruny stromu dopravuje pomocí lana, jeho použití zajišťuje k této činnosti určený zaměstnanec.

(3) Zaměstnavatel musí zajistit, aby se odřezávání větví koruny stojícího stromu pomocí řetězové pily provádělo z pracovní plošiny nebo, není-li to z důvodů spočívajících v povaze terénu možné, za použití jiné speciální techniky určené pro práci ve výškách. Zaměstnanec i řetězová pila musí být při výstupu do koruny stromu, během práce i při sestupu zajištěni proti pádu samostatnými jisticími prostředky, upevněnými mimo zónu prováděné práce.

(4) Pro práci ve výškách s řetězovou pilou musí zaměstnavatel zajistit zpracování místního provozního bezpečnostního předpisu.

Kvalifikace, školení, oprávnění aneb Časté a důležité otázky spojené s BOZP při práci v lese

Jakou kvalifikaci musí pracovník mít pro „rizikové“ práce v lese?

Podle ustanovení § 4 citovaného nařízení vlády č. 339/2017 Sb. musí zaměstnavatel organizovat práce v lese a na pracovištích obdobného charakteru tak, aby práce s řetězovou pilou, obsluhu mechanizačních prostředků a soustředování dříví traktorem, koňmi nebo lanovým zařízením vykonávali **pouze zaměstnanci, kteří byli k této činnosti vyškoleni a v ní zacvičeni a jejichž znalosti a dovednosti byly ověřeny zaměstnavatelem**. Co přesně to znamená? Pro uvedené práce **není vyžadováno žádné státem garantované odborné vzdělání**, stačí být k práci **vyškolen a zacvičen** a zaměstnavatel musí ověřit **znalosti a dovednosti** zaměstnance. Ten, kdo pracuje jako **OSVČ, si musí doklad o tom, že někdo jeho znalosti a dovednosti ověřil, zajistit sám u fyzické či právnické osoby, která takové ověření nabízí**. Tomuto účelu samozřejmě slouží i doklad o vzdělání v oboru, kde je daná práce předmětem ověřování v rámci studia – například výuční list v oboru lesní mechanizátor.

Jak dlouho platí doklad o ověření znalostí a dovedností?

Úřední doklady, jako jsou vysvědčení, výuční list nebo osvědčení autorizované osoby, nemají platnost nijak časově omezenou. Pokud doklad o ověření vystavuje jiná fyzická či právnická osoba, je na jejím rozhodnutí a její odpovědnosti, zda doklad nějak časově omezí. **Pokud doklad žádné časové omezení platnosti výslovně neobsahuje, platí bez omezení. V případě zaměstnanců je ověření zaměstnavatelem platné vždy po dobu, po kterou trvá u daného zaměstnavatele pracovní poměr.**

Musí ten, kdo jednou absolvoval ověření znalostí a dovedností, podstupovat nějaké školení?

Průběžné školení ze znalostí a dovedností vykonávané práce žádný právní předpis neukládá (může však být součástí vnitřních předpisů zaměstnavatele). **Každý ale musí podle zákoníku práce podstupovat v pravidelných intervalech školení o právních předpisech, které se týkají bezpečnosti a ochrany zdraví při dané práci.** Právní předpisy nestanoví, jak často se musí takové školení konat. U zaměstnanců o tom rozhodují vnitřní předpisy zaměstnavatele (§ 103 odst. 3 zákoníku práce), OSVČ si intervaly stanovují samy. Za standardní se považuje doba do 2 let.

Nejstručnější základy práva

- **Právní normy** jsou pravidla chování, která jsou obecně závazná a jejichž dodržování je vymáháno státem.
- Právní normy mají různou **právní sílu**, která je dána druhem právního předpisu, v němž je norma obsažena.
- **Právní předpis** je psaný dokument, který obsahuje jednu či více právních norem.
- Právní předpisy rozdělujeme na **záonné** a podzáonné neboli **prováděcí**. Prováděcí právní předpisy slouží k tomu, aby se na jejich základě „provádělo to“, co určují zákonné právní předpisy. Mají nižší právní sílu, a nemohou být proto v rozporu se zákonnými právními předpisy.
- **Záonné právní předpisy** jsou schvalovány Parlamentem České republiky. Nejvyšší právní sílu ze zákonných právních předpisů mají **ústava a ústavní zákony**. Většinu zákonných právních norem potom tvoří běžné **zákony**.
- **Prováděcími právními předpisy** jsou zejména **nařízení vlády** a **vyhláška ministerstva**. Nařízení vlády a vyhláška ministerstva jsou podzáonné právní předpisy stejné síly.
- Právní předpisy nabývají platnosti zveřejněním ve Sbírce zákonů. Podle pořadí, v jakém byly v daném roce ve Sbírce zákonů zveřejněny, jsou také číselně označovány: např. zákon č. 64/2007 Sb. – zákon byl zveřejněn 64. v pořadí v roce 2007.
- Právní předpisy jsou dostupné mimo jiné ve vybraných online zdrojích, např.: www.zakonyprolidi.cz.

*Veškerý výtěžek z distribuce učebního průvodce bude věnován na sociálně stipendijní účet **Tilia**, podporující žáky Lesnické školy v Písku, kteří se ocitli v sociálně tíživé situaci.*